

Nationale Tuinvogeltelling 2013

enkele cijfers en getallen op een rij

Er deden	84.986	verschillende mensen mee
en in totaal werden	49.125	tellingen doorgegeven
waarvan	388	van scholen
Dit leverde	1.143.245	getelde vogels op!

Er werden	183.400	huismussen geturfd.
De merel is met	41.856	keer het vaakst gemeld.
In totaal werden	89	verschillende soorten vogels vastgesteld.
In 2012 waren dat	86	verschillende soorten.
In 2013 was	54%	van de teller van het vrouwelijk geslacht.
De plaats Bennekom was met	100	tuinvogeltellingen opnieuw recordhouder, gevolgd door
Wageningen en Boxtel met elk	91	tuinvogeltellingen.
Wel	20.129	mensen hebben de extra vragen ingevuld die erg nuttig
zijn voor verdere analyse.		
Van de	49.125	tellingen vonden er
	47.726	in de tuin plaats,
	1.016	mensen telden hun balkon.
Bijvoeren is populair:	89,7%	van de deelnemers had de vogels gevoerd.
Bijvoeren levert gemiddeld	9	verschillende soorten op. Niet bijvoeren
levert slechts	6,8	soorten op.
Op zaterdag werd	38%	van de tellingen uitgevoerd,
op zondag was dat	61%	
Dit jaar werden	80	pestvogels gezien.
Gemiddeld werden	25	verschillende vogels per telling gezien,
verdeeld over gemiddeld	8,4	soorten.

In 2013 werden er **52** ijsvogels waargenomen,
in 2012 waren dat er nog **79**

Maar de kramsvogel met **8.134** exemplaren dit jaar,
tegen **363** in 2012, was een positieve uitschieter.

Noteer in uw agenda **18 en 19** januari en doe dan ook weer mee met de
Nationale Tuinvogeltelling **2014!**

Scholen kunnen weer tellen van **6** t/m **17** januari 2014.

Nationale Tuinvogeltelling 2013

In 2013 vierde de Nationale Tuinvogeltelling het lustrum van 10 jaar. Op 19 en 20 januari werd de telling weer georganiseerd door Vogelbescherming Nederland in samenwerking met Sovon Vogelonderzoek Nederland, die de analyse van de gegevens voor haar rekening nam. Het werd een enorm succesvolle telling, waarschijnlijk mede dankzij de spannende weersomstandigheden. Het aantal deelnemers verdubbelde ten opzichte van vorig jaar: 84.986 mensen telden mee aan 49.125 tellingen. Voor het eerst deden 388 scholen mee. In totaal werden er –na correctie van dubbeltellingen en onwaarschijnlijkheden- 1.143.245 vogels geteld. Dus ruim één miljoen vogels.

Weerbeeld

De Tuinvogeltelling van 2013 was mede een succes door het bijzondere weer. Op veel plaatsen in het land lag een flinke sneeuwbedekking. Ook waren veel waterplassen en vijvers dichtgevroren. De koude oostenwind zorgde namelijk voor stevige vorst. Gedurende het weekend vroom het ongeveer 4 graden en lag de gevoelstemperatuur nog een stuk lager. Door dit koude weer trokken veel vogels naar de tuin om voedsel te zoeken.

Top 10

De Top 10 van hoogste aantallen is al een aantal jaar bijna hetzelfde. Er zijn wel wat soorten die stuivertje wisselen (tabel 1). Dit jaar is de ekster verdwenen uit de Top 10, kwam de roodborst terug en verschoof de spreeuw van plek 6 naar 9.

Tabel 1. Top 10 van talrijkste soorten*

1.	Huismus	183.400
2.	Koolmees	143.051
3.	Merel	121.766
4.	Vink	109.629
5.	Pimpelmees	84.479
6.	Kauw	58.645
7.	Turkse Tortel	51.772
8.	Houtduif	51.391
9.	Spreeuw	49.018
10.	Roodborst	42.678

* aantallen gecorrigeerd voor onwaarschijnlijke en foutieve waarnemingen

Opnieuw is de merel in de meeste tuinen geteld (zie tabel 2), gevolgd door de koolmees. Van de merel werd dus in 41.856 tuinen tenminste één exemplaar waargenomen. In totaal werden 89 verschillende vogelsoorten waargenomen: dat is een stijging van 3 soorten ten opzichte van 2012.

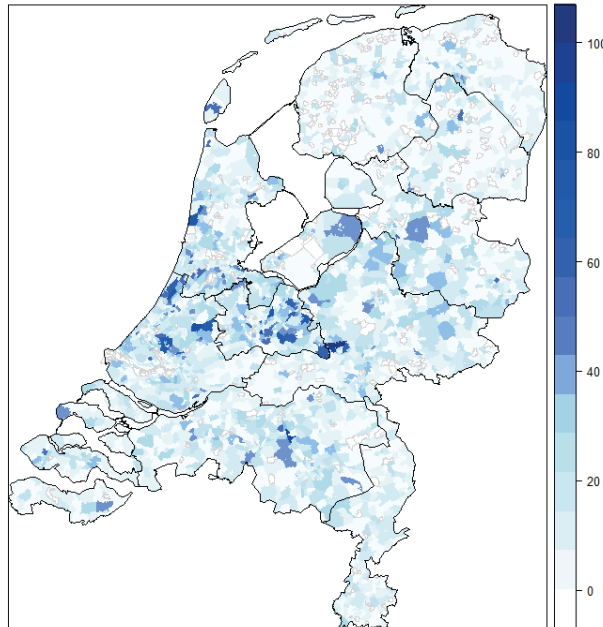
Tabel 2. Top 10 van meest algemene soorten*

1.	Merel	41.856
2.	Koolmees	38.260
3.	Roodborst	33.798
4.	Pimpelmees	30.100
5.	Vink	28.075
6.	Huismus	23.165
7.	Turkse Tortel	20.839
8.	Houtduif	20.418
9.	Ekster	20.039
10.	Heggenmus	17.460

* aantallen gecorrigeerd voor onwaarschijnlijke en foutieve waarnemingen

Over de deelnemers...

In totaal werden 49.125 tellingen doorgegeven (in 2012 28.232 en in 2011 28.374 tellingen). Opnieuw namen er iets meer vrouwen dan mannen (54% vrouwen, 46% mannen) die deelnamen. Ten opzichte van vorig jaar lopen deze percentages iets verder uit elkaar. Bennekom met daarin postcodegebied 6721 was opnieuw de topteller, met 100 tellingen. Ook in 2012 en 2011 kwamen daar de meeste tellingen vandaan. De plaatsen Boxtel en Wageningen, met respectievelijk de postcodes 5283 en 6708, eindigden beide met 91 tellingen. Ze steken daarmee Bennekom aardig naar de kroon!

Grafiek 1. Aantal tellingen per postcode4-gebied.

Het nut van de aanvullende vragen

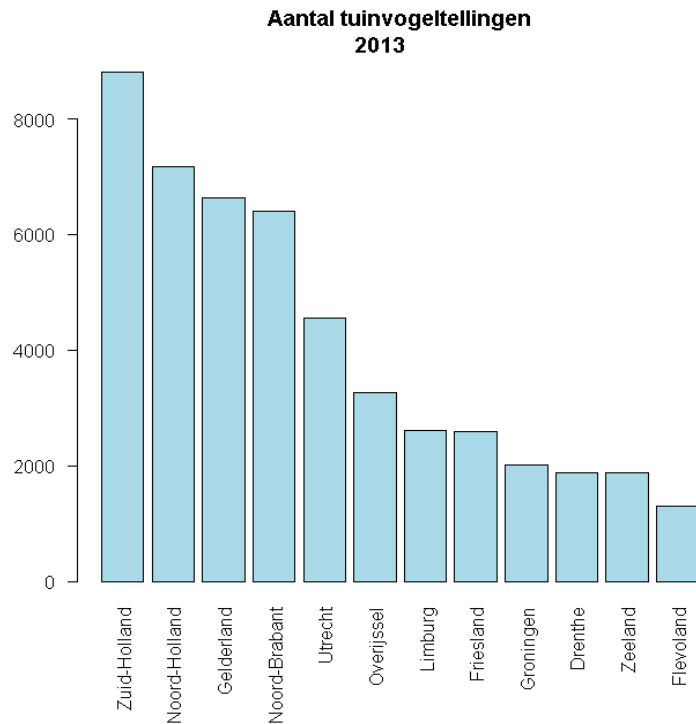
20.129 personen namen de moeite om de aanvullende vragen in te vullen. Deze aanvullende gegevens zijn zeer welkom, want daarmee kan Sovon nog meer gerichtere analyses uitvoeren. 47.726 tellingen werden gehouden in de (achter)tuin en 1016 mensen telden hun balkon (in 2012 27.566 tellingen in de tuin en 661 vanaf het balkon). Net als in andere jaren woont het overgrote deel van de mensen die de aanvullende vragen invulden in een wijk die ouder is dan 25 jaar: 15.766. In nieuwbouwwijken die niet ouder zijn dan 5 jaar, waren dat 234 mensen. Tellers uit wijken die maximaal 25 jaar oud zijn, vulden 3.982 keer de vragenlijst in.

Van al de mensen die de vragenlijst invulden, heeft het overgrote deel (14.842) een groene tuin, die voor minder dan 50% bestraat is. Bijna de helft van de invullers (9.801) heeft een heg als erfscheiding tegenover 6.343 mensen met een schutting en 3.859 met een andere afscheiding. Bijna 90% voerde bij in de tuin. Dat is een stijgend percentage ten opzichte van de afgelopen twee jaar (resp. 78% in 2012 en 85% in 2011). Waarschijnlijk heeft de sneeuwbedekking tijdens de tuinvogeltelling de tellers aangezet om extra te voeren. Het overgrote deel van de deelnemers, namelijk 17.681, gaf aan dat ze geen kat in de tuin hebben gezien. 1914 deelnemers zagen één kat rondsluipen en 394 deelnemers zagen er zelfs meer dan één. Negen van de tien deelnemers had al eens eerder meegedaan met een tuinvogeltelling en 81,9% gaf aan een ervaren teller te zijn.

Foto 1: veel bestrating zorgt voor minder vogels. Foto: Peter Eekelder.

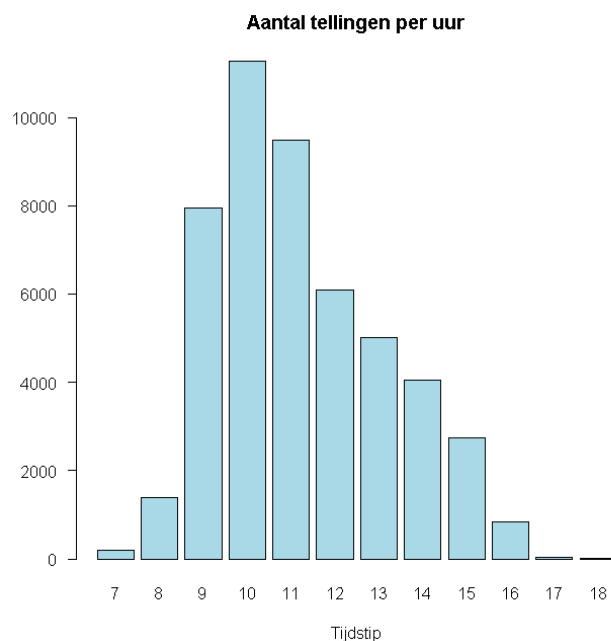
Tellingen per provincie

Grafiek 2. Aantal tuinvogeltellingen per provincie

Uit grafiek 2 blijkt de in Zuid-Holland de meeste tellingen gedaan zijn: 8803. Ten opzichte van vorig jaar heeft Friesland de provincie Limburg ingehaald. Deze verdeling is niet zo verwonderlijk, aangezien Zuid- en Noord-Holland de dichtstbevolkte provincies zijn.

Ten opzichte van vorig jaar zijn er naar verhouding meer mensen op zaterdag gaan tellen. 38% van de deelnemers telde al op zaterdag, 61% telde op zondag. In 2012 was die verhouding nog 25% en 75%. De meeste tellingen werden 's ochtends gedaan, tussen 9 en 12 uur. We vermoeden dat er veel mensen aangespoord zijn door de uitzending van Vara's Vroege Vogels op zondagochtend.

Grafiek 3. Aantal tellingen op zondag, uitgesplitst naar tijdstip van de dag.

Over de vogels...

In 2013 werden er -na verwijdering van dubbeltellingen en vreemde aantallen- ruim 1.143.000 vogels geteld, verdeeld over 89 soorten. Gemiddeld zagen deelnemers 8,4 verschillende soorten in hun tuin, verdeeld over 25 exemplaren. In vergelijking met vorig jaar is dat een stijging van gemiddeld één soort en één vogel meer (7,5 en 24). Het winterse, koude weer heeft verschillende zangvogelsoorten naar voedselrijke tuinen gelokt. Telervaring speelt een rol. Deelnemers die aangaven onervaren te zijn, zagen gemiddeld 6,6 verschillende soorten. Ervaren waarnemers die voor Sovon tellen, zagen er gemiddeld bijna tien. Deze groep waarnemers telde gemiddeld 12 vogels meer dan onervaren waarnemers.

Vanwege het winterse weer met veel sneeuw- en ijsbedekking werden er dit jaar opvallend weinig futen gezien: 30 ten opzichte van 116 in 2012. Een serieuze daling. Ook de blauwe reiger had het met 437 exemplaren zwaar tijdens de telling. In 2012 werden er nog 485 gezien. Bij deze aantallen is het van belang om in gedachten te houden dat er in 2013 veel meer tellingen zijn gedaan (+74%). Een opvallende uitschieter naar boven is de keep, waarvan er 3024 de tuin bezochten, terwijl dat er in 2012 nog maar 231 waren.

Na een jaar afwezigheid werden er drie kruisbekken gezien, een uitgesproken bosvogel die normaliter in weinig tuinen zal komen. Kramsvogels (8.134) en koperwieken (1.892) waren wel opvallend vaak in tuinen te zien, op zoek naar voedsel. Ook de zanglijster werd relatief vaak geteld, net als de roodborst. Zangvogels die in de winter schaars zijn, zoals de tjiftjaf en de zwartkop, werden ondanks de kou ook gezien. Van de tjiftjaf 47 exemplaren, van de zwartkop 414. Zoveel zwartkoppen zijn onwaarschijnlijk en vermoedelijk slaat een deel van deze waarnemingen op glanskoppen. Vraagtekens zetten we ook bij de 9 visdieven, die allemaal in Afrika horen te overwinteren. Andere onwaarschijnlijke aantallen zijn die van raaf (20), kleine mantelmeeuw (878), frater (6) en kerkuil (25).

In de winter van 2012/2013 was er sprake van een invasie pestvogels. In totaal werden er 80 exemplaren geteld. Deze fraaie soort was in 2012 nog afwezig.

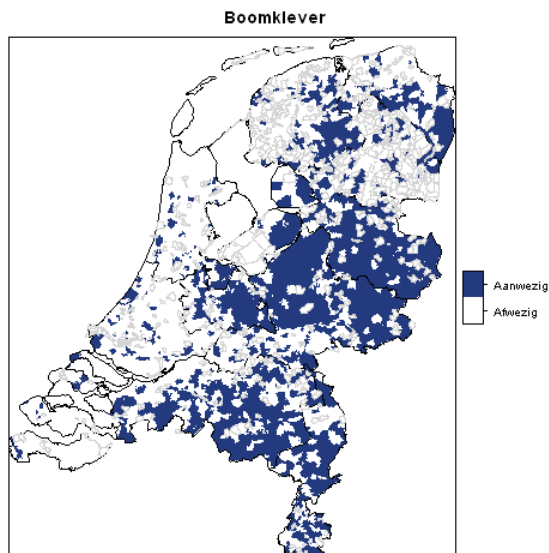
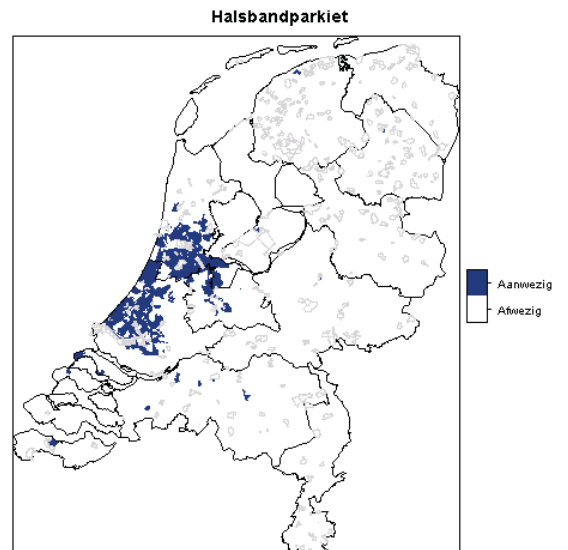

Foto 2: Koperwieken waren in veel tuinen goed te zien. In sneeuwrijke winters trekken koperwieken en kramsvogels naar tuinen, op zoek naar open plekken en gedeponerd fruit. Foto: Albert de Jong

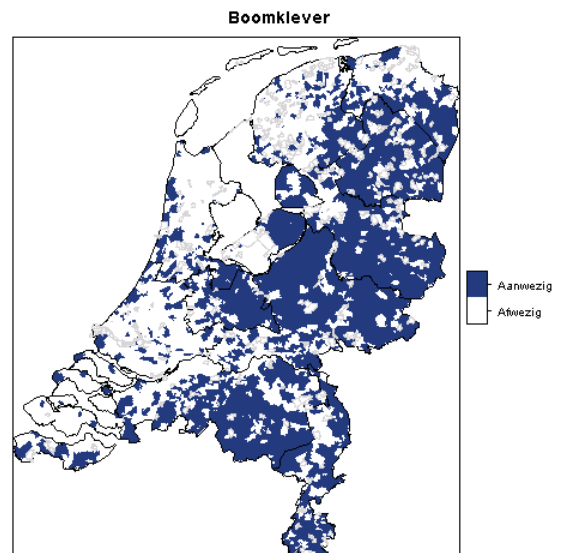
Regisoorten

De tuinvogeltelling laat van een aantal soorten zien dat ze gebonden zijn aan een bepaalde regio. Zo hoort de halsbandparkiet bij de grote steden in het westen, waar oude parken met voldoende nestholten zijn. Deze exotische soort heeft zich in het laatste decennium vanuit Amsterdam en Den Haag uitgebreid naar andere steden. Dit jaar werden er 3842 geteld. Dat is iets minder dan in 2012, maar nog altijd een stijging ten opzichte van 2011, toen er nog 3066 werden geteld. De halsbandparkiet is een soort die tellers binnenkort ook in grote steden als Dordrecht en Utrecht kunnen verwachten.

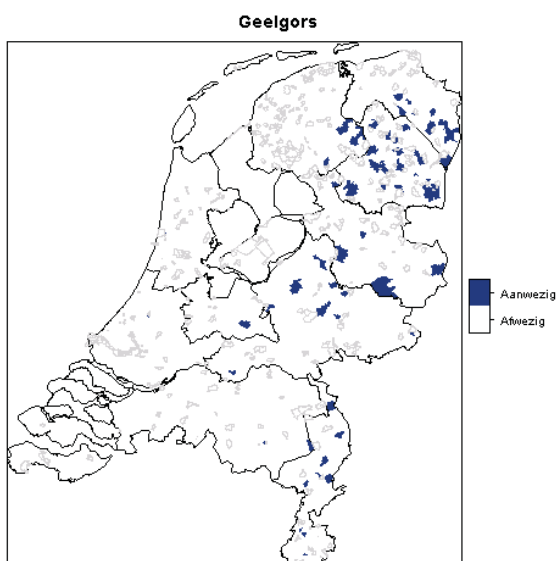
Een soort die juist vanuit het oosten naar het westen oprukt, is de boomklever. De toename van het aantal waarnemingen in Zeeland en Noord-Holland is vast niet alleen veroorzaakt door de klassieke fout boomklever/boomkruiper. De veroudering van de bossen in het westen zorgt ervoor dat de boomklever steeds vaker wordt waargenomen in die regio en dus ook in tuinen te zien is. Westerlingen, let op de blauworanje klever!

2011

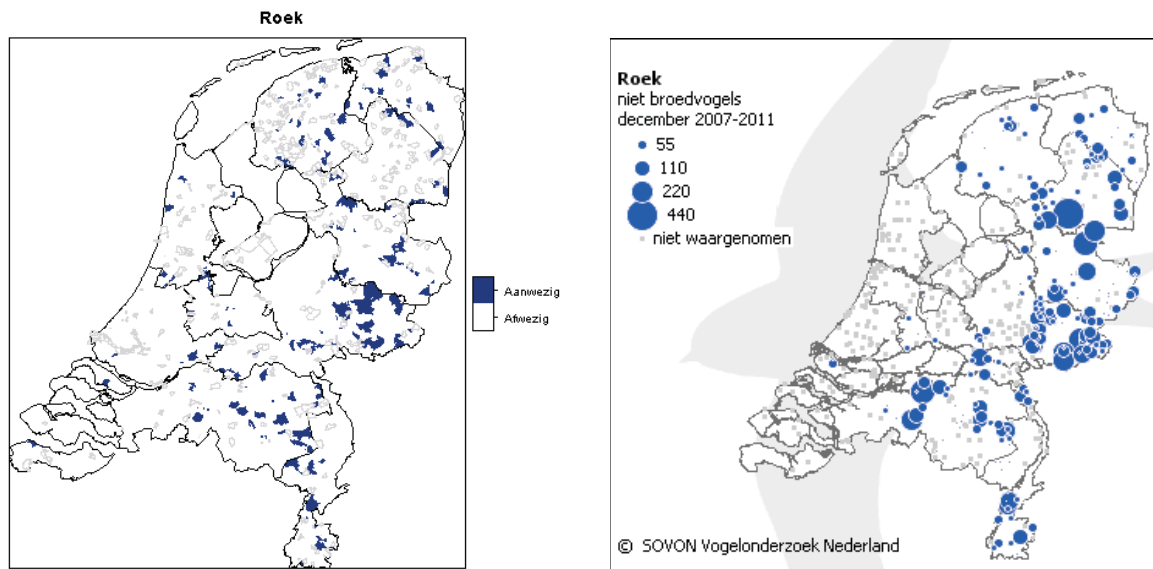

2013

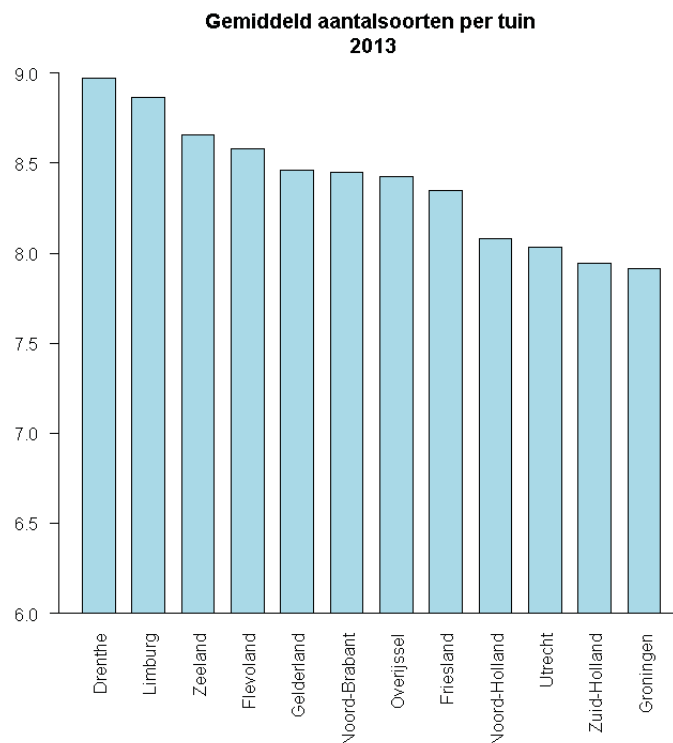

De geelgors was eigenlijk alleen weggelegd voor tuinvogeltellers in het oosten van Nederland. In Noord-Limburg, Drenthe en Groningen: daar loop je kans om een groepje geelgorzen rond de voertafel te treffen. Tijdens de twee voorlaatste tuinvogeltellingen werden ze ook in het zuiden van Noord-Brabant gezien, maar in het oosten juist wat minder. Tellers die op zandgronden in het oosten wonen, zien ze ieder jaar.

Tuinvogeltellers in Gelderland en Noord-Brabant zagen, net als in voorgaande jaren, de meeste roeken. De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland bleven vrijwel leeg, op slechts enkele exemplaren na. Dat is niet vreemd, want roeken zijn vogels waarvan de grootste aantallen in het oosten van het land voorkomen. Interessant is het om de verspreidingskaarten van de tuinvogeltelling (links) het meetnet PTT (rechts) van Sovon naast elkaar te zien. Enkele winterconcentraties komen daarin mooi overeen.

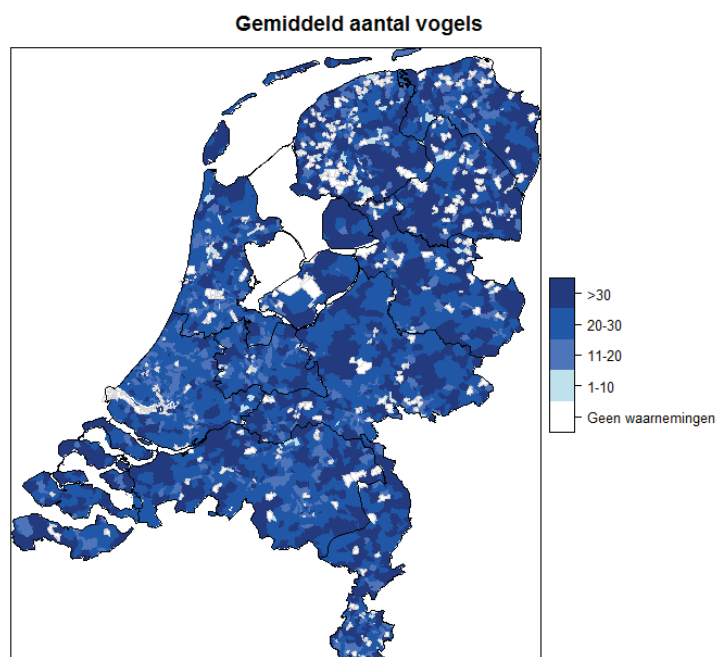

Soortenrijkdom

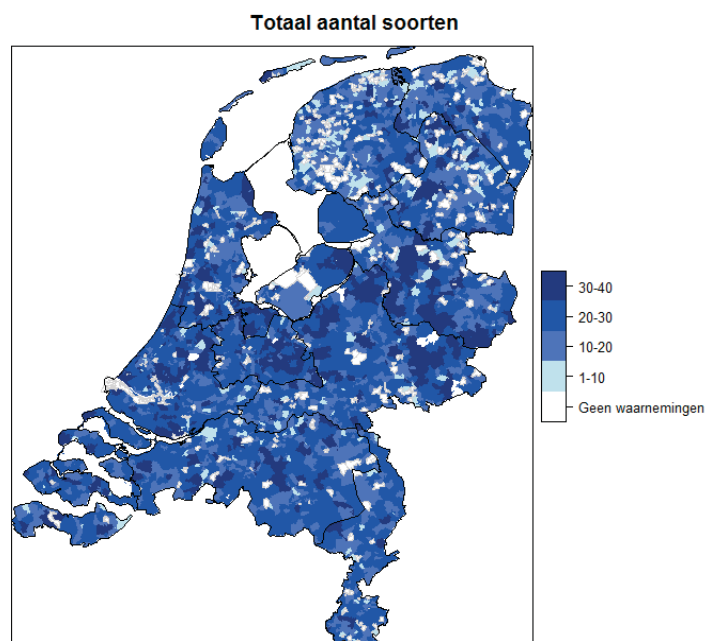

Grafiek 4. Gemiddeld aantal soorten per tuinvogeltelling per provincie.

In grafiek 4 is te zien dat het gemiddelde aantal soorten per tuinvogeltelling per provincie verschilt. In Drenthe zagen de deelnemers gemiddeld 9 soorten, in Groningen waren dat er 8. In 2012 stond Limburg nog op nummer 1. De grafieken 5 en 6 laten de gemiddelde aantallen vogels en soorten zien.

Grafiek 5. Gemiddeld aantal waargenomen vogels per telling uitgesplitst naar postcodegebied.

Grafiek 6. Totaal aantal waargenomen soorten per postcodegebied.

Tuinen met minder dan 50% bestrating, de zogenaamde groene tuinen, leverden gemiddeld bijna 9 verschillende soorten op. Dat is meer dan de 7,4 die de tuinen met meer dan 50% bestrating opleveren. De groene tuinen leveren met gemiddeld 27,2 vogels meer op dan de 21,6 van de bestrate tuinen. Tuinen hebben nog altijd een grotere soortenrijkdom dan schoolpleinen, parken en balkons. In tuinen werden gemiddeld 8,3 verschillende soorten gezien en 25,3 vogels. Voor schoolpleinen geldt dat er gemiddeld 7,7 soorten te zien waren, verdeeld over 24,3 vogels. Parken en balkons zijn minder soortenrijk, zoals te zien is in grafiek 7^E. De stelregel *des te ouder de wijk, des te meer vogels* gaat nog steeds op. In oude wijken zie je gemiddeld twee soorten meer en ook meer vogels per telling. Uit

grafiek 7 blijkt verder dat het tellen met meerdere personen niet zo heel veel invloed heeft op het aantal waargenomen soorten. Tellingen in grote tuinen leveren duidelijk meer op. Dat is logisch, omdat een groter tuinoppervlak vaak ook meer geschikte verblijfplaatsen voor vogels bevat. Samenvattend hebben tellers die in een oude wijk wonen, een grote tuin met weinig bestrating en een heg hebben en die bijvoeren, de grootste soortenrijkdom vastgelegd.

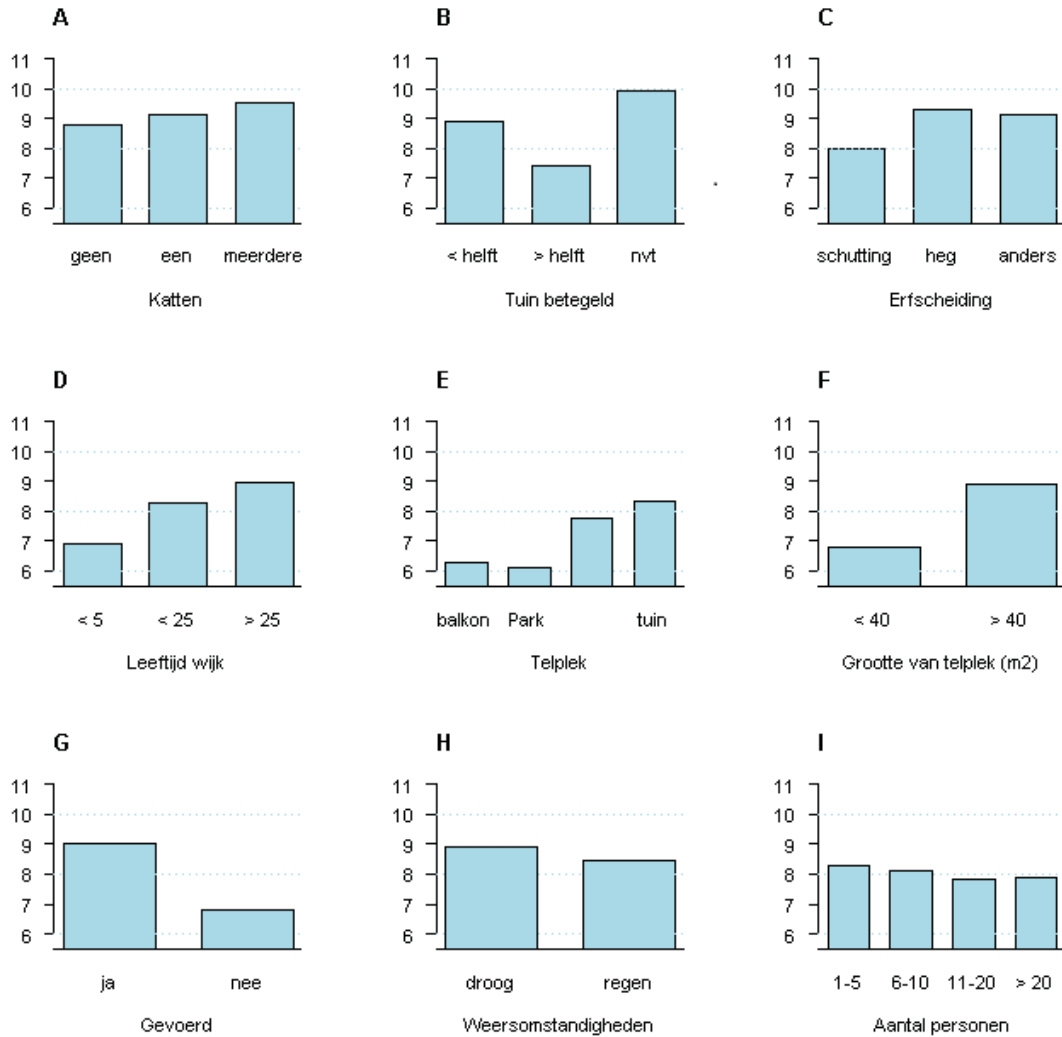

*Foto 3: grote, groene tuinen met weinig bestrating hebben een grotere soortenrijkdom.
Foto: Peter Eekelder*

Foto 4: bijvoeren zorgt voor twee extra soorten in de tuin. Foto: Harvey van Diek

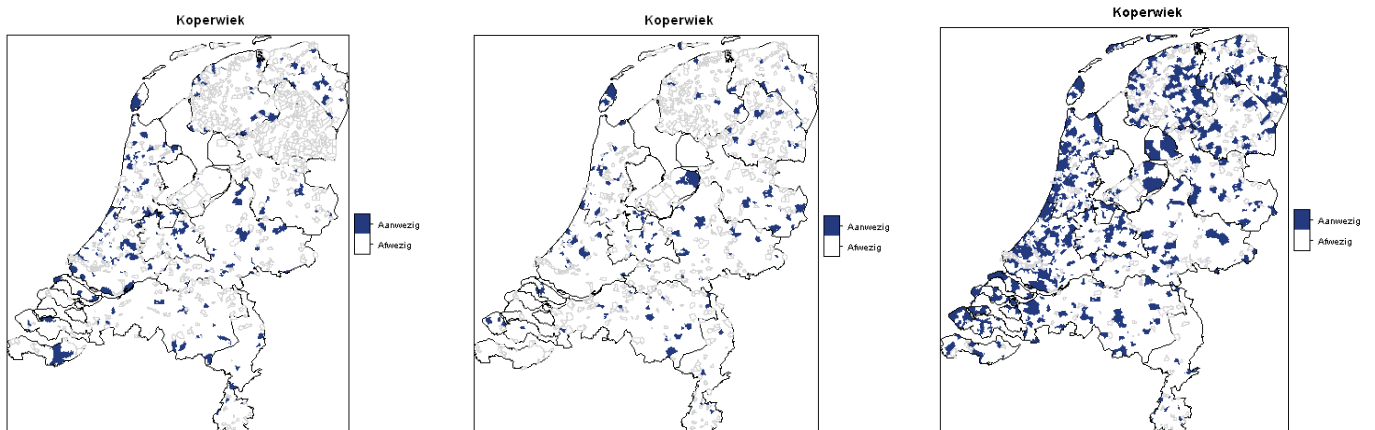
Gemiddeld aantal waargenomen soorten per telling

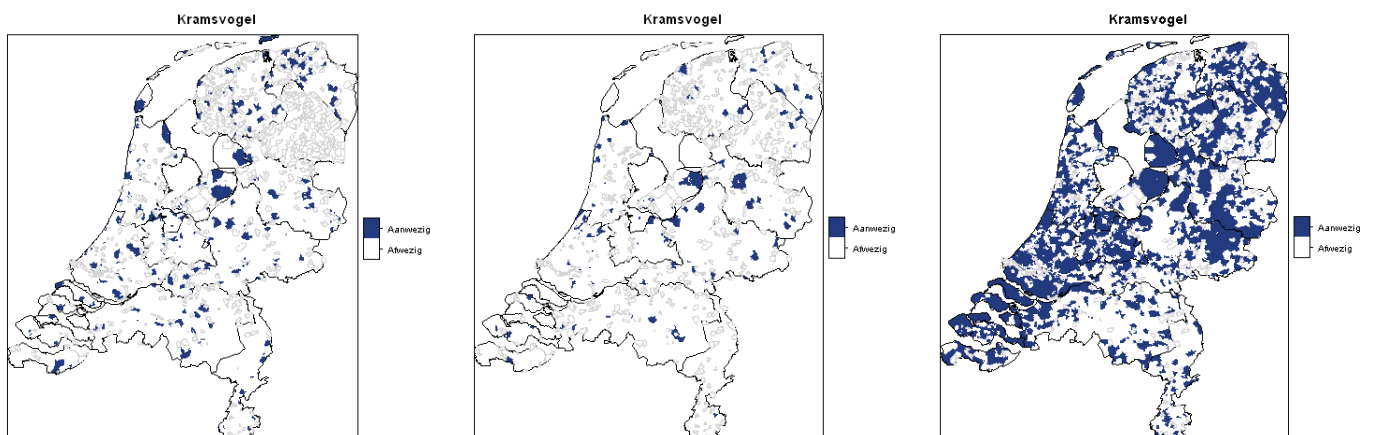
Grafiek 7. Gemiddeld aantal waargenomen soorten per telling, uitgesplitst naar aanwezigheid van katten (A); Bestrating van tuin (B); Type erfcheiding (C); Leeftijd van de wijk (D); Telplek (E); Grootte van de telplek (F); Wel of niet gevoerd (G); Weersomstandigheden tijdens tellen (H); Aantal personen dat meededen tijdens de tellingen (I).

Kleurrijk duo: kramsvogel en koperwiek

Als laatste kijken we nog wat beter naar de waarnemingen van het kleurrijke duo kramsvogel en koperwiek tijdens de Tuinvogeltelling in 2013. Door de sneeuwbedekking in het telweekend trokken veel van deze kleurrijke lijsters naar het bewoonde gebied om voedsel te zoeken. Vooral de kramsvogel werd ten opzichte van 2011 en 2012 veel vaker geteld. In 18 van de 100 tuinen waren een of meerdere kramsvogels aanwezig. In totaal werden er 8134 geteld, tegenover 363 in 2012 en 1039 in 2011. De koperwiek werd in 4 van de 100 tuinen vastgesteld en er werden 1892 exemplaren geteld. Vier keer zoveel als in 2012 en ruim drie keer zoveel als in 2011. Veel tellers werden dit jaar getraakteerd op deze fraaie lijsters.

Grafiek 8. Van links naar rechts: postcodegebieden in 2011, 2012 en 2013 waarin koperwieken werden geteld.

Grafiek 9. Van links naar rechts: postcodegebieden in 2011, 2012 en 2013 waarin kramsvogels werden geteld.

Vaker tellen?

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland hopen dat u ook in 2014 weer meedoet met de Nationale Tuinvogeltelling op 18 en 19 januari 2014 en op die manier bijdraagt aan meer kennis over onze stadse vogels. Hoe langer we tellen, hoe beter de resultaten met elkaar te vergelijken zijn.

Kent u de stadsvogels goed?

U kunt in het voorjaar meedoen aan de stadsvogeltellingen voor MUS, een project van Sovon. Meer informatie vindt u op www.sovon.nl/nl/content/meetnet-urbane-soorten-mus

Meer weten over de verschillende tellingen waaraan u kunt meedoen? Kijk dan op www.sovon.nl/projecten

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland, maart 2013.